ÚZIS ČR
Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
Institute of Health Information and Statistics of the Czech Republic

Výběrová šetření o zdraví

jako důležitý podklad pro cílení preventivních opatření v krajích

RNDr. Šárka Daňková, ÚZIS ČR

Proč výběrová šetření o zdraví ?

- Poskytují **informace o zdraví** a se zdravím souvisejících tématech
- Pro některá témata je výběrové šetření prakticky jediný způsob, jak lze takové okruhy informací efektivně získat
- Umožňují **provázání témat navzájem** – výhoda oproti administrativním zdrojům nebo rutinním statistikám, neboť tyto zdroje jsou zaměřeny pouze na určitou část informací
- EHIS je prováděno ve všech zemích EU podle jednotné metodiky a jednotných zásad - výsledky lze úspěšně (i když s určitými omezeními) **srovnávat mezi zeměmi**

- Pohlaví: Muž
- Věk: 54 let
- Vzdělání: Vysokoškolské
- Zaměstnání: Zootechnik
- Rodinný stav: Rozvedený
- Příjem: 30 tis.

Detailní sociodemografické charakteristiky

- Diabetes od 44 let
- Alergie na pyl
- Vysoký krevní tlak
- Prodělal rakovinu tlustého střeva

- Na podzim 2014 hospitalizován (pro zlomeninu nohy, pád ze žebříku)

Výskyt chronických nemocí

- Trvale užívá léky na hypertenzi
- Za léky měsíčně utratí 300 Kč
- Každé 3 měsíce chodí na kontrolu krevního tlaku
- Pravidelně podstupuje kontrolní kolonoskopii

Využívání zdravotní péče

- Kouří 10 cigaret denně
- Váha 82 kg, výška 175 cm, nadváha
- Do zaměstnání chodí pěšky denně 2 km
- Alkohol pije 2x-3x týdně, jednou za měsíc se opije

Charakteristiky životního stylu

Něco málo historie…

- Šetření o zdravotním stavu proběhlo v minulosti již několikrát
- Národní šetření v letech 1993, 1996, 1999, 2002 (cca 3 tis. osob)
- První Evropské šetření v roce 2008 (2 tis. osob)
- Plně harmonizované šetření v roce 2014, 2019 (7-8 tis. osob)
- Další šetření proběhne v roce 2025

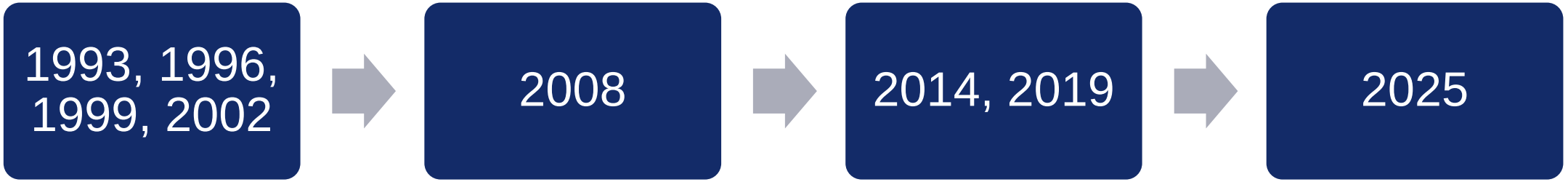

EHIS 2014 a 2019 v ČR

- Realizace tohoto šetření je pro země EU povinná. Konkrétně realizaci šetření v roce 2019 ošetřuje nařízení Komise (EU) 2018/255 ze dne 19. února 2018, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008, pokud jde o statistiky vycházející z evropského dotazníkového šetření o zdraví (EHIS).
- V České republice byl provedením šetření pověřen ÚZIS ČR jako hlavní koordinátor aktivit
- Šetření bylo financováno z rozpočtu MZ ČR
- ÚZIS ČR nemá vlastní tazatele – spolupráce s ČSÚ a využití jejich tazatelské sítě
- Předepsaný požadavek EU na přesnost a velikost souboru (populace 15+)
  - cca 6700 respondentů v roce 2014
  - Cca 8 tis. Respondentů v roce 2019
- Na šetření navazovala studie EHES s vyšetřením pacientů ve věku 25-64 let (národní specifikum), koordinovaná SZÚ

Organizace šetření v ČR

- Metodický garant
- Překlad dotazníku, tvorba pokynů
- Tvorba elektronického dotazníku
- Nastavení kontrol
- Školení tazatelů
- Kontrola dat, jejich transformace, předání Eurostatu
- Analýza a diseminace dat

ÚZIS

- Tvorba a testování elektronického dotazníku, tvorba pokynů
- Školení tazatelů
- Výběr respondentů v terénu a jejich oslovení
- Provádění rozhovorů, sběr dat
- Monitoring terénu
- Kontroly dat, dopočty, výpočet vah
- Oslovení respondentů pro EHES

ČSÚ

- Příprava terénu na EHES, školení pracovníků
- Školení tazatelů
- Oslovení respondentů pro EHES
- Zajištění vyšetření, sběr dat
- Zpracování dat

SZÚ

K čemu data slouží ?

- **Formulace a monitoring politických koncepcí v oblasti zdraví**, sociální péče, strategické plánování na různých úrovních
- Pro ČR aktuálně např. ČR 2030 – udržitelný rozvoj nebo Zdraví 2030

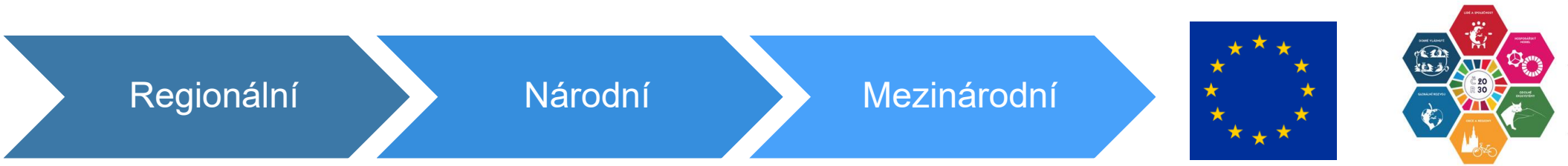

- Analytické studie na vybraná témata - **zdravotní determinanty** nemají téměř žádný jiný zdroj dat (alkohol, kouření, fyzická aktivita, spotřeba ovoce apod.)
- Analytické studie cílené na **nerovnosti ve zdraví** – zdravotní stav z hlediska vzdělání, příjmových skupin, neuspokojená potřeba péče apod.
- Data získaná z harmonizovaných výběrových šetření pro EU zastřešuje Eurostat a uveřejňuje je ve své databázi - tato data umožňují srovnání s ostatními zeměmi http://ec.europa.eu/eurostat/data/database

Index tělesné hmotnosti v mezinárodním srovnání

Ústecký kraj

Zdroj: EHIS 2019

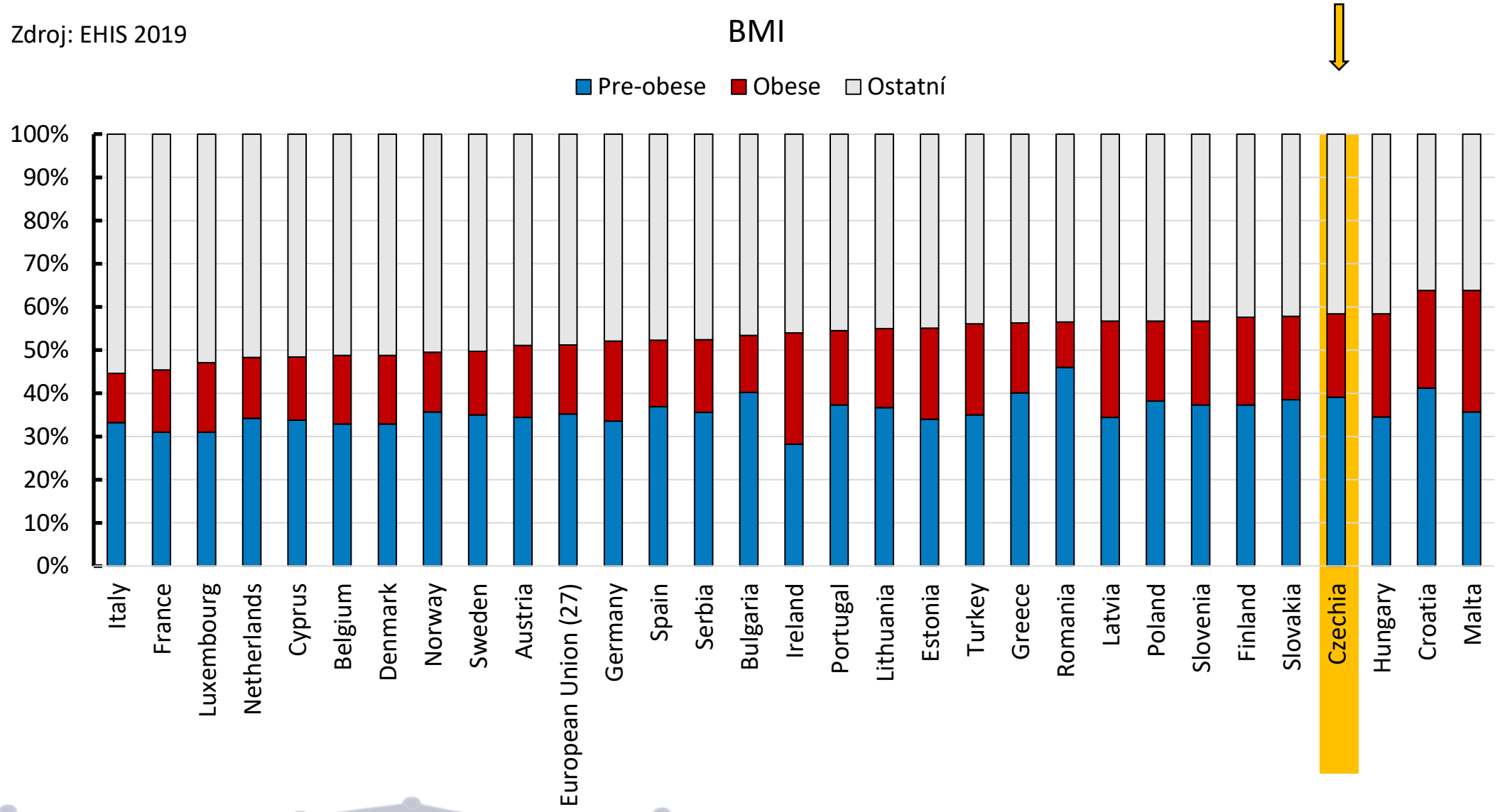

Změny v podílu obézních v čase v ČR

Ústecký kraj

Zdroj: (E)HIS 1993 - 2019

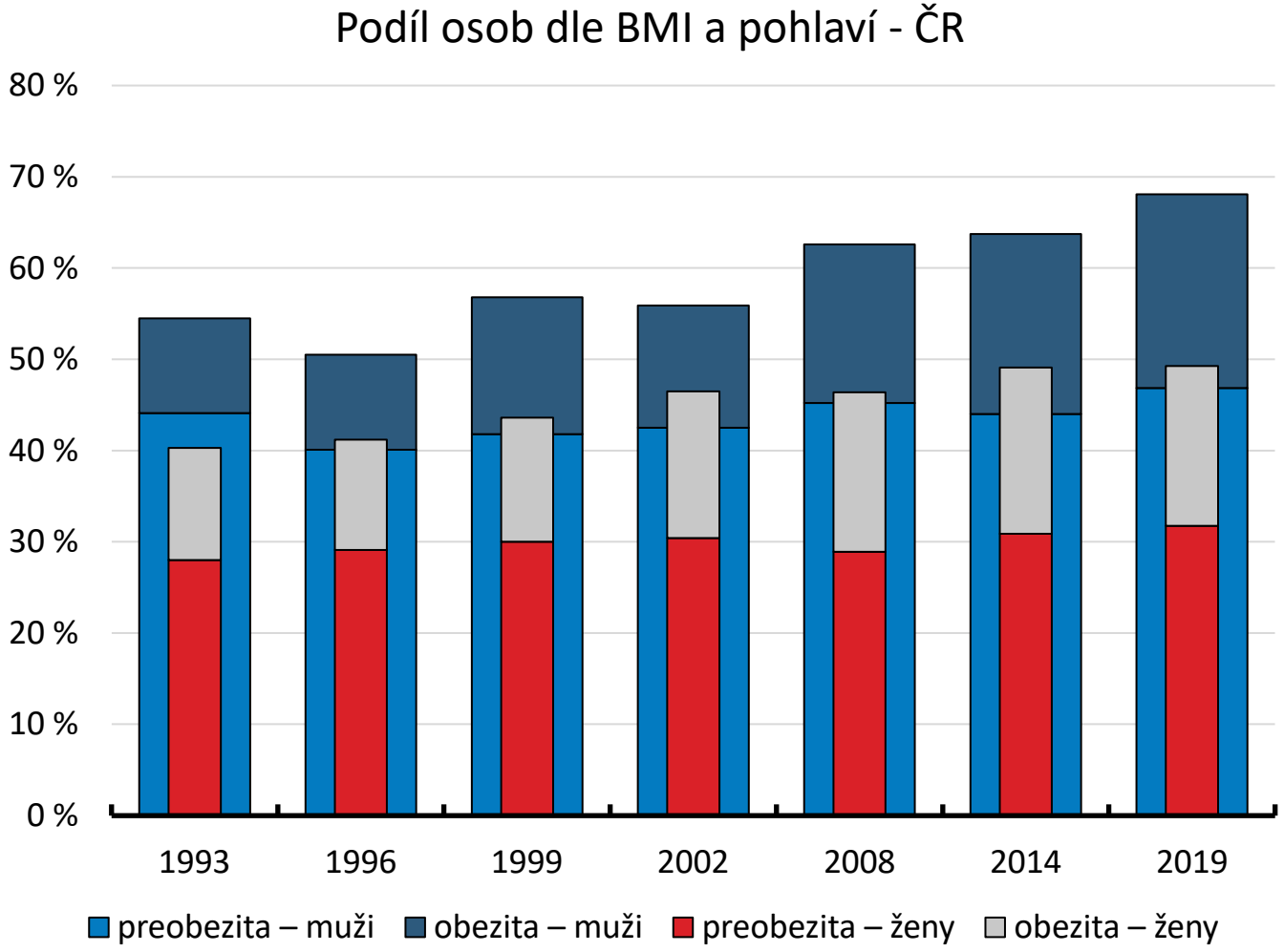

Vysoký podíl preobézních až obézních lidí v České republice a jejich stoupající podíl v čase je jedním z významných problémů zdravotnictví. Dostupná data ukazují u tohoto rizikového faktoru na rostoucí trend v čase, a to zejména u mužů.

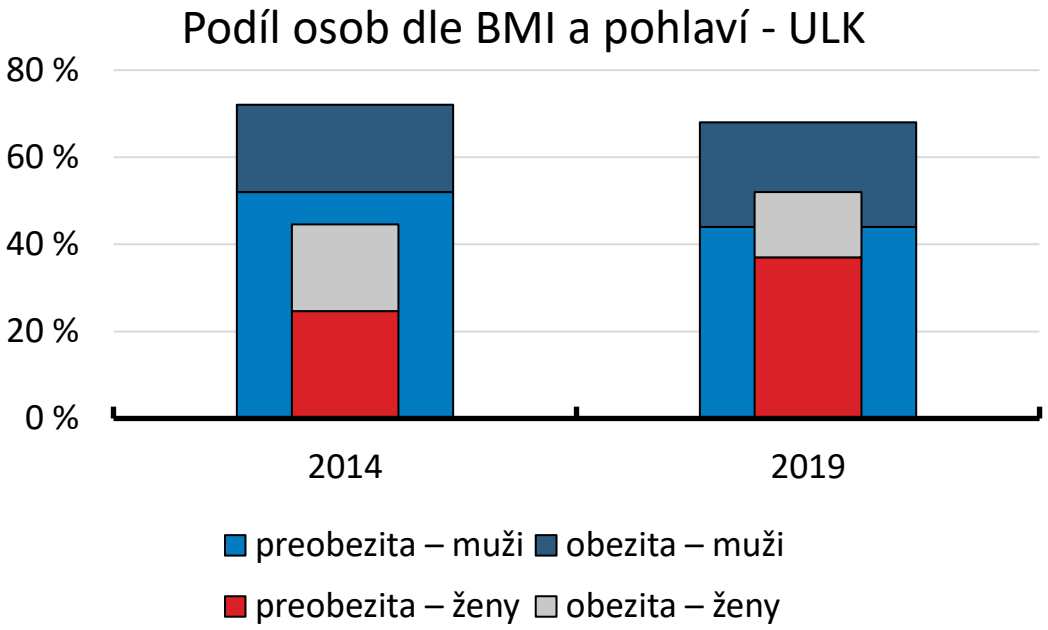

Index tělesné hmotnosti v regionálním srovnání

Ústecký kraj

Zdroj: EHIS 2019

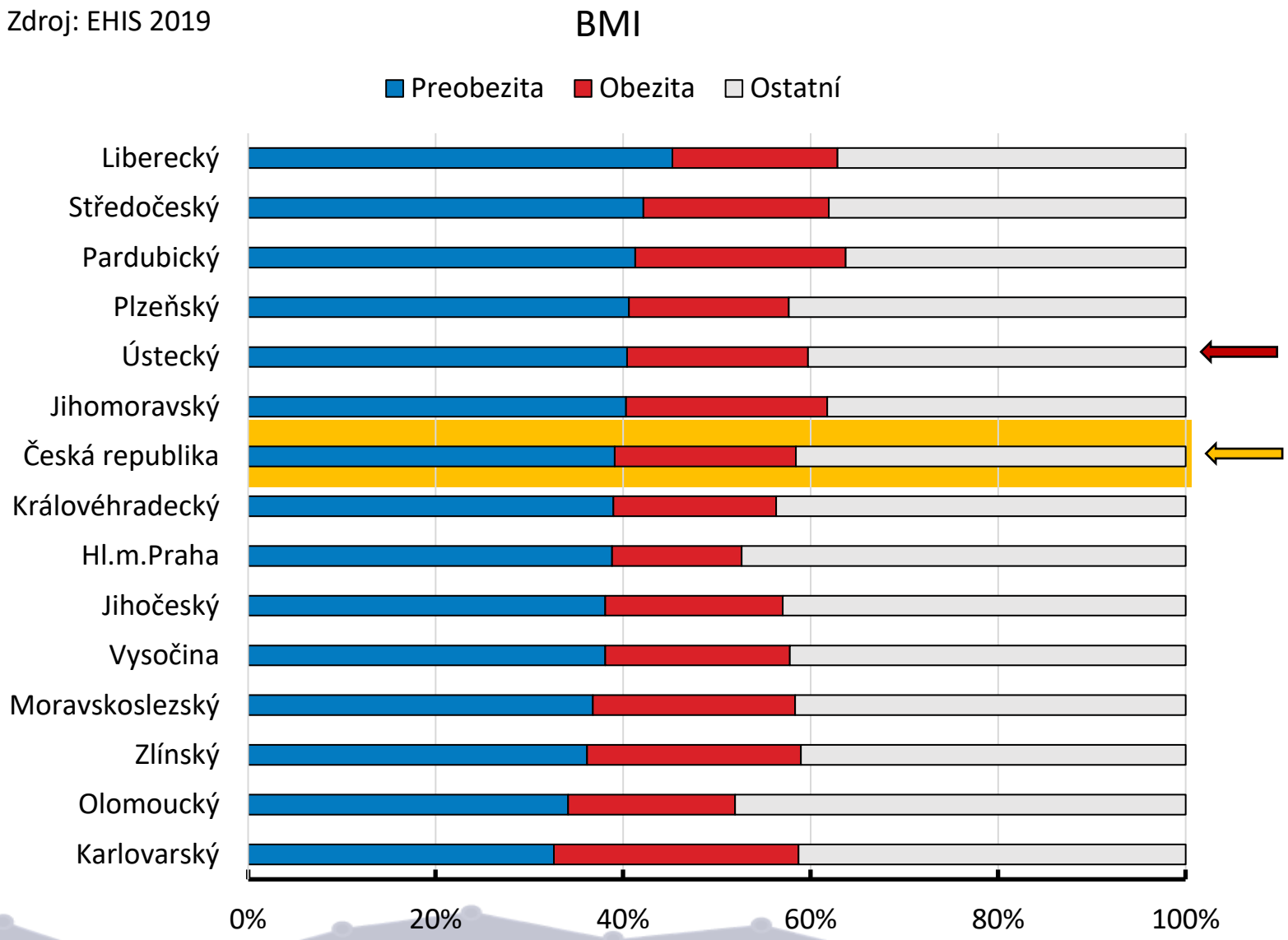

Podíl preobézních až obézních lidí v České republice je v rámci celé Evropské Unie jedním z nejvyšších. Tato problematika má negativní dopad na řadu dalších ukazatelů zdraví, nemocnost a neposlední řadě i na náklady českého zdravotnictví.

Data na regionální úrovni

- **Data za rok 2014, Populace dle BMI Indexu**

	Kategorie BMI											
	Muži				Ženy				Celkem			
Kraj	BMI 25-30 nadváha	BMI 30+ obezita	BMI 25+ obezita + nadváha	Celkový počet respondentů	BMI 25-30 nadváha	BMI 30+ obezita	BMI 25+ obezita + nadváha	Celkový počet respondentů	BMI 25-30 nadváha	BMI 30+ obezita	BMI 25+ obezita + nadváha	Celkový počet respondentů
Hl.m.Praha	38.5%	13.6%	52.1%	N = 225	30.0%	11.2%	41.2%	N = 341	33.7%	12.2%	46.0%	N = 566
Středočeský	46.4%	21.4%	67.8%	N = 341	32.4%	16.7%	49.1%	N = 489	39.1%	19.0%	58.1%	N = 830
Jihočeský	46.0%	22.4%	68.4%	N = 204	29.2%	15.3%	44.5%	N = 275	37.3%	18.7%	56.1%	N = 479
Plzeňský	46.0%	25.9%	71.8%	N = 212	32.9%	17.5%	50.4%	N = 246	39.7%	21.9%	61.6%	N = 458
Karlovarský	42.6%	26.5%	69.2%	N = 130	30.2%	23.9%	54.0%	N = 162	36.4%	25.2%	61.6%	N = 292
Ústecký	52.0%	20.1%	72.2%	N = 134	24.7%	19.9%	44.6%	N = 231	36.5%	20.0%	56.5%	N = 365
Liberecký	45.1%	13.9%	59.0%	N = 133	32.8%	23.2%	56.0%	N = 228	38.3%	19.1%	57.3%	N = 361
Královéhradecký	46.4%	17.5%	63.9%	N = 135	22.0%	24.7%	46.8%	N = 209	33.1%	21.4%	54.6%	N = 344
Pardubický	37.3%	20.4%	57.6%	N = 182	31.7%	17.1%	48.8%	N = 249	34.5%	18.7%	53.2%	N = 431
Vysočina	45.9%	21.9%	67.8%	N = 205	31.1%	24.9%	56.0%	N = 235	38.4%	23.4%	61.8%	N = 440
Jihomoravský	41.9%	16.7%	58.6%	N = 224	27.3%	18.2%	45.5%	N = 285	34.6%	17.4%	52.1%	N = 509
Olomoucký	43.8%	22.1%	65.9%	N = 140	38.3%	14.9%	53.2%	N = 228	40.9%	18.3%	59.3%	N = 368
Zlínský	39.9%	16.6%	56.5%	N = 188	33.4%	19.7%	53.1%	N = 213	37.0%	18.0%	55.0%	N = 401
Moravskoslezský	44.8%	18.8%	63.5%	N = 314	27.6%	20.7%	48.4%	N = 419	36.2%	19.8%	56.0%	N = 733
Celkem ČR	43.9%	19.3%	63.2%	N = 2767	29.8%	18.2%	48.0%	N = 3810	36.6%	18.7%	55.4%	N = 6577

Podíl osob s obezitou

Střední hodnota + 95% interval spolehlivosti

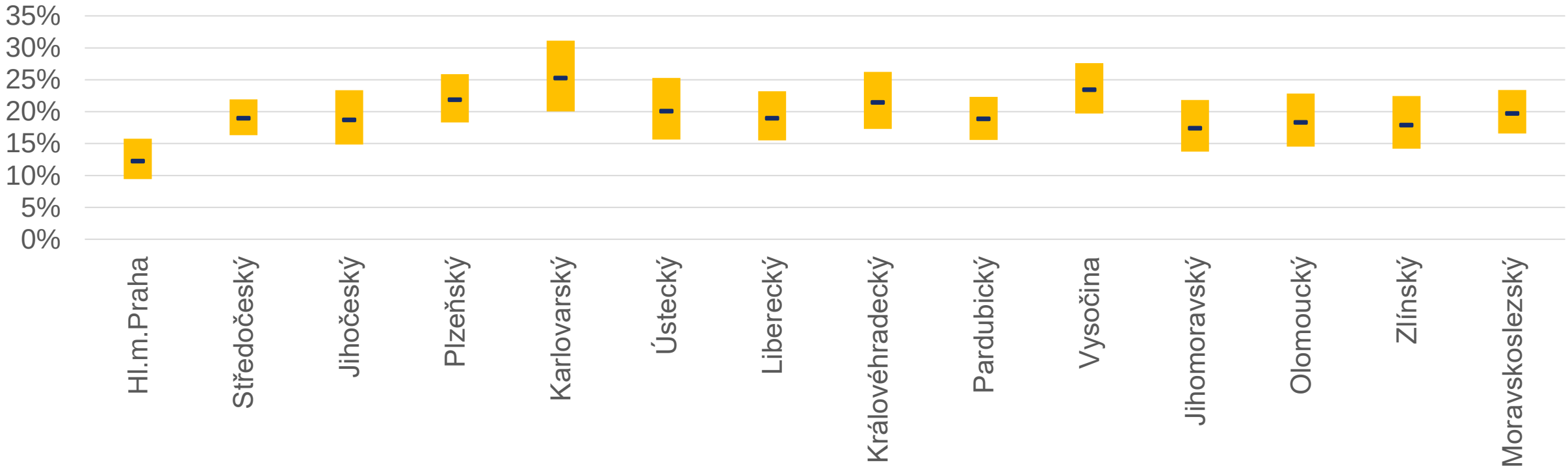

Nutno zohlednit

- počet respondentů v jednotlivých regionech a variabilitu populací
  - vhodné zobrazení intervalů spolehlivosti
- věkovou strukturu populací
  - srovnání pouze za vybrané věkové skupiny, aplikace statistických testů se zahrnutím věku

Šetření obsahově pokrývá řadu aspektů, např.

- **Využití screeningových programů (kolorektum, cervikální, mamografie)**
- **Preventivní návštěvy lékaře, návštěvy lékaře obecně**
- **Charakteristiky zdraví, výskyt nemocí, duševní zdraví, omezení aktivit**
- **Rizikové faktory**
  - Alkohol
  - Kouření
  - BMI
  - Stravování
  - Slazené nápoje
  - Fyzická aktivita

- https://ehis.uzis.cz/
- http://ec.europa.eu/eurostat/data/database

Šetření SILC – Survey on Income and Living Conditions

- Realizuje jej ČSÚ a to každý rok, jeho realizace je povinná pro všechny země EU
- Sjednocena metodika a zpracování dat, mezinárodní srovnatelnost
- Primárně cíleno na příjmy a životní podmínky, ale jsou zahrnuty i otázky na zdravotní stav populace (minimální evropský modul, neuspokojená potřeba zdravotní péče)
- Soubor více než 11 tis. respondentů starších 16 let
- Časová řada za vybrané ukazatele od roku 2008 (např. subjektivní zdraví)
- Každé 3 roky bude zahrnut krátký modul o zdraví a rizikových faktorech (první v roce 2022)

Zdravotnická témata v šetření SILC

Roční frekvence

- 3 otázky na zdraví (MEHM)
- Neuspokojená potřeba péče a její důvody

3letá frekvence

- Kouření
- Alkohol
- Ovoce, zelenina
- BMI
- Fyzická aktivita

Minimální evropský modul - MEHM

- **Jedná se o sadu 3 otázek na zdraví**

Jak **celkově hodnotíte** svůj zdravotní stav?

- Velmi dobrý
- Dobrý
- Uspokojivý
- Špatný
- Velmi špatný

Máte nějakou **dlouhodobou nemoc** nebo **dlouhodobý zdravotní problém**? Dlouhodobým je míněna nemoc či zdravotní problém, který trvá nebo se předpokládá, že bude trvat *6 měsíců či déle*.

- Ano
- Ne

Byl(a) jste kvůli zdravotním problémům po dobu předchozích nejméně 6 měsíců **omezen(a) v činnostech**, které lidé **obvykle dělají**? (GALI)

- ano, vážně omezen(a)
- ano, omezen(a), ale ne vážně
- ne, neomezen(a)

SILC – data se využívají se pro výpočet ukazatele Healthy life years - HLY

Subjektivní hodnocení zdravotního stavu v mezinárodním srovnání

Ústecký kraj

Zdroj: Eurostat, SILC 2020

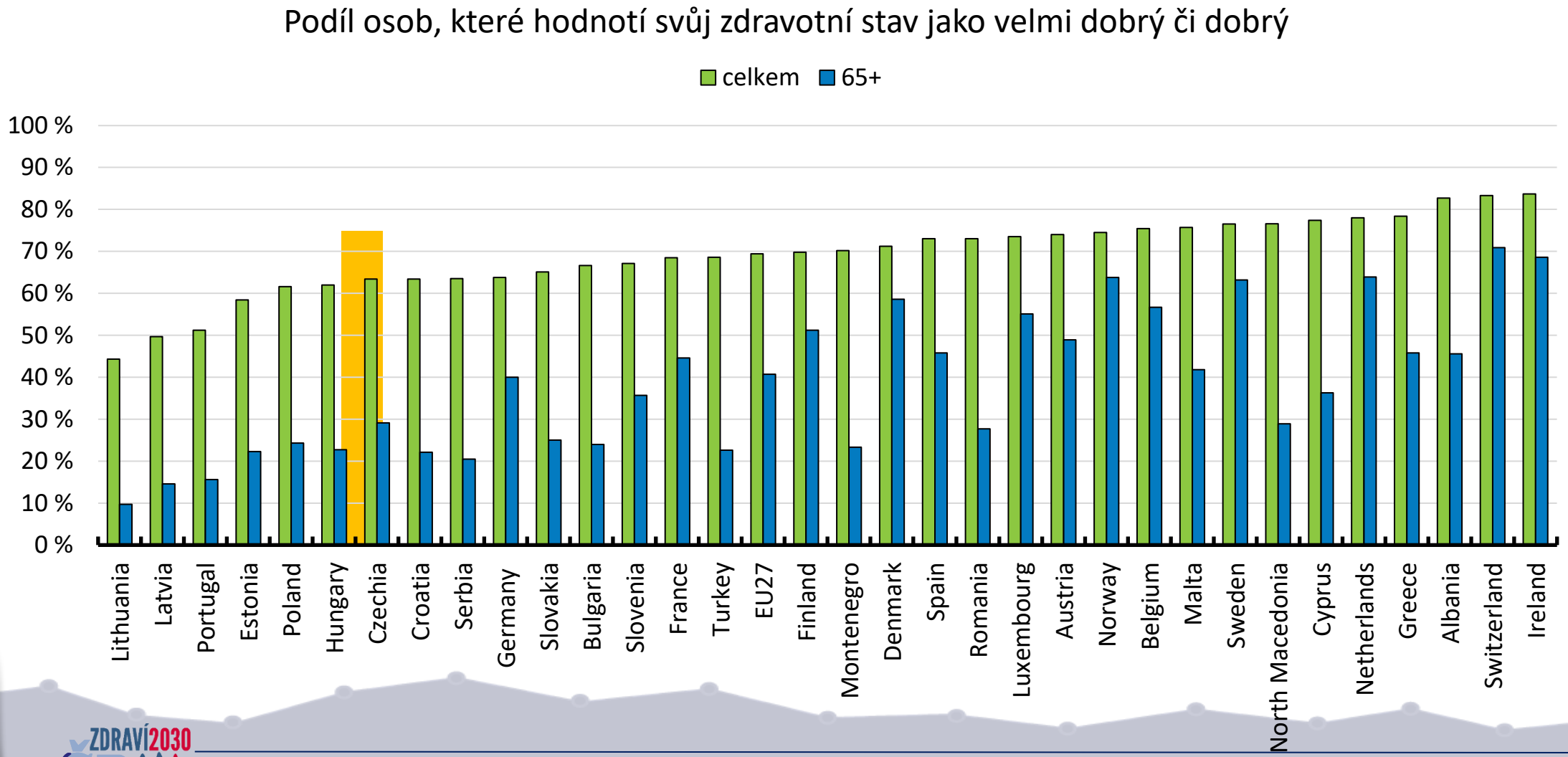

Subjektivně vnímané zdraví dle výběrového šetření

Ústecký kraj

Podíl osob, které hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý či dobrý

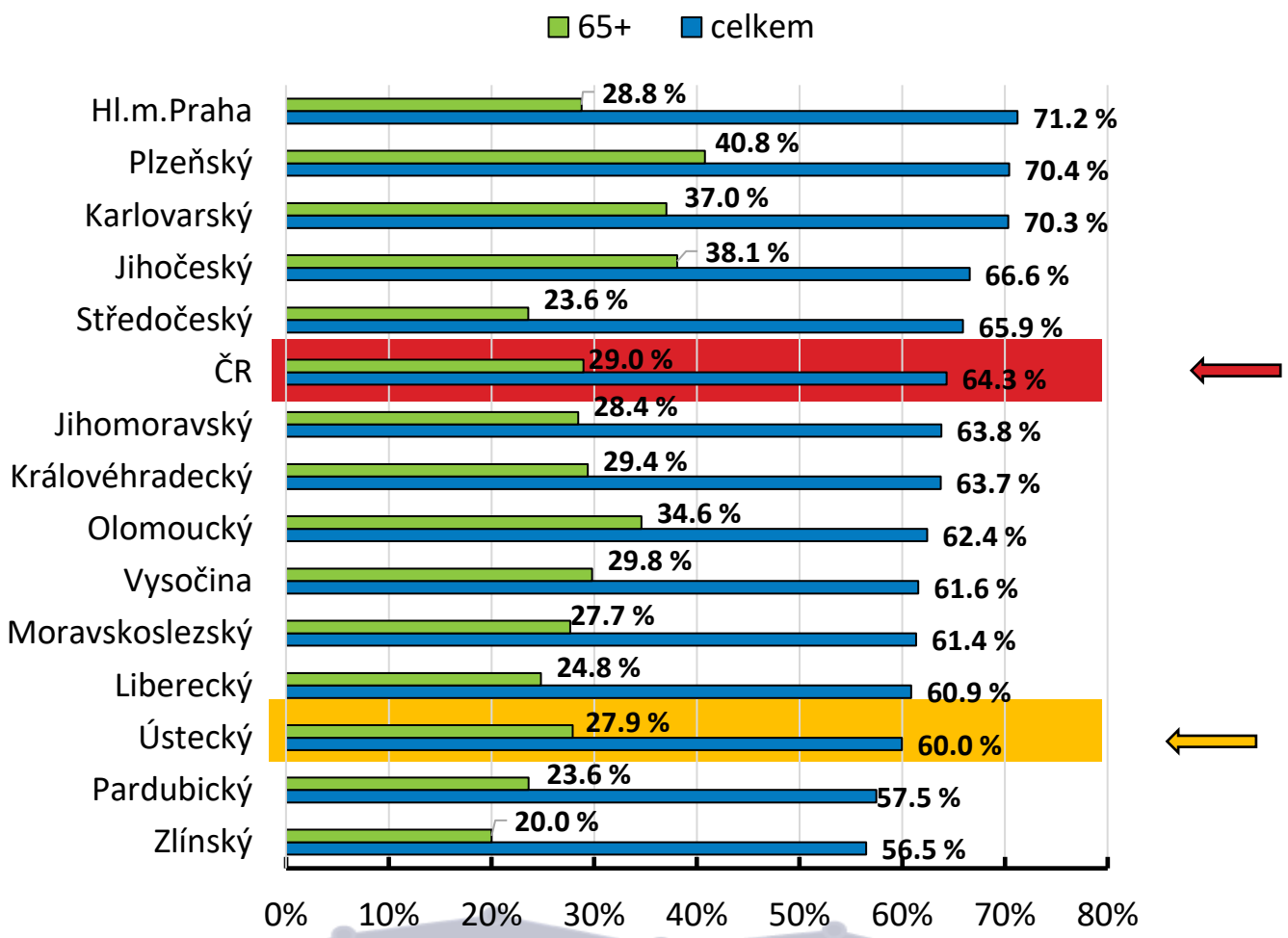

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření SILC 2021

Chronická nemocnost obyvatel dle výběrového šetření

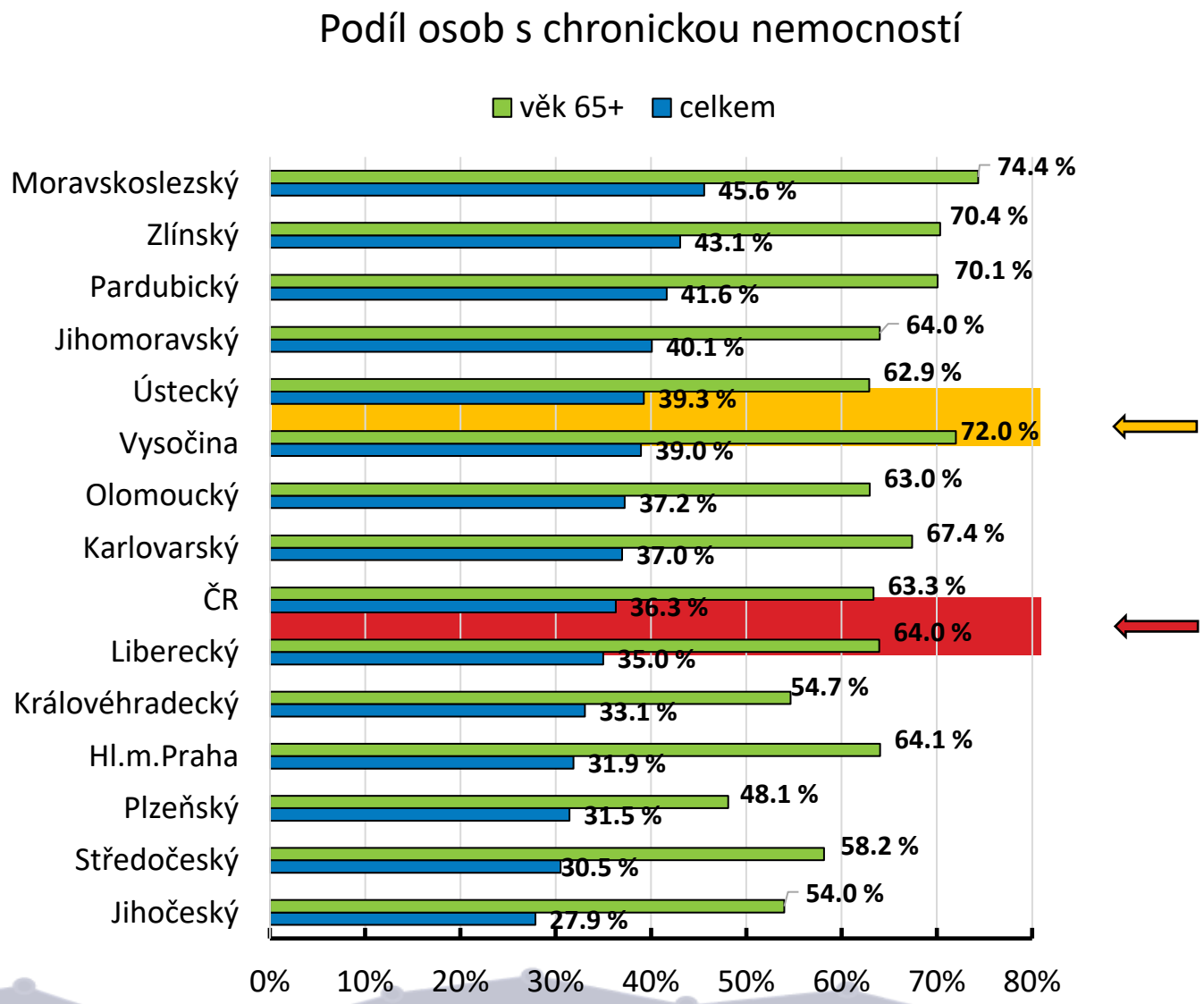

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření SILC 2021

Podíl osob s dlouhodobým omezením v běžných činnostech

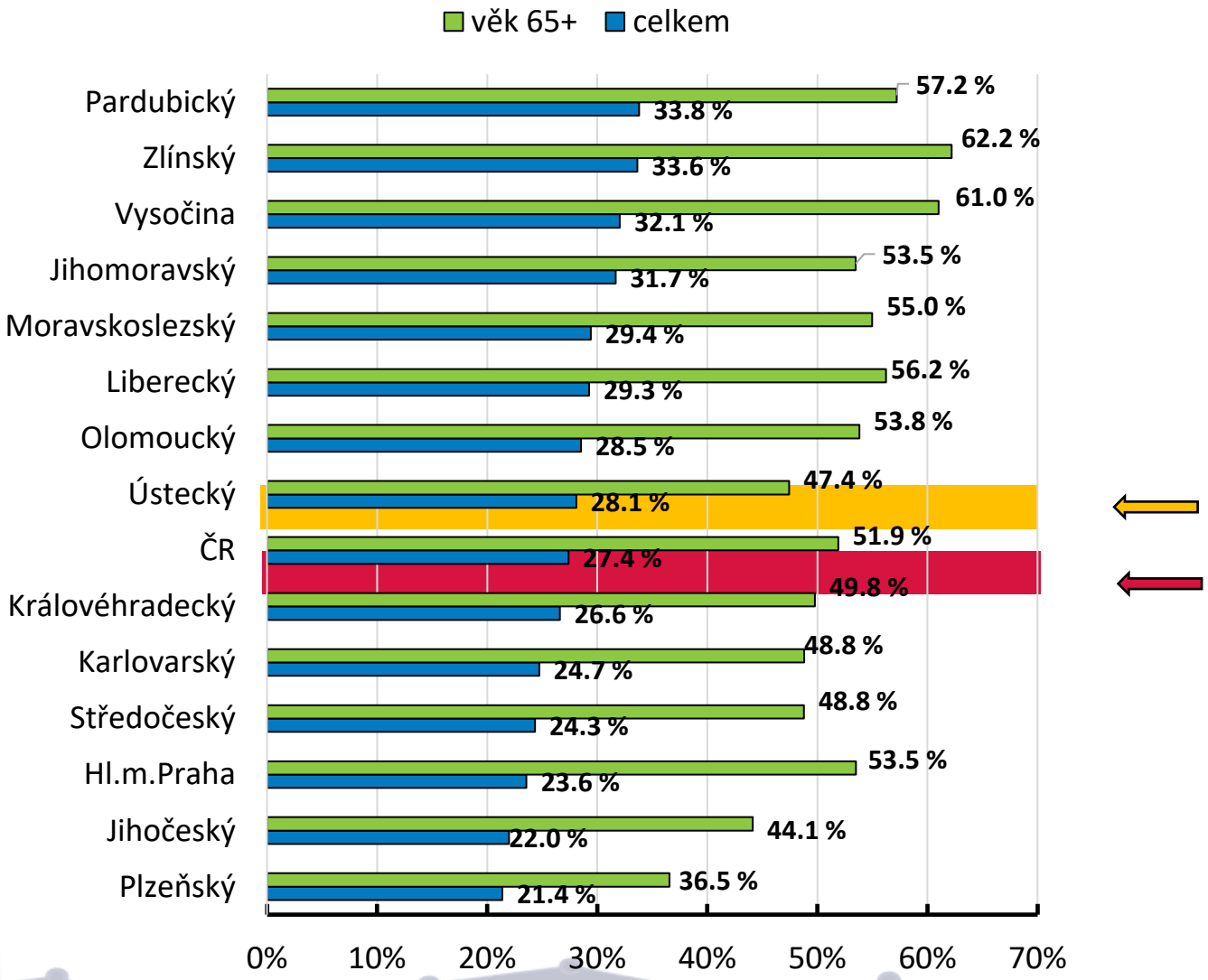

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření SILC 2021

http://ec.europa.eu/eurostat/data/database

Děkuji za pozornost !